

ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΚΗΡΥΞ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΘΥΑΤΕΙΡΩΝ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1964 • ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ • ΜΑΪΟΣ-ΙΟΥΝΙΟΣ 2005 • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 200-201

Η Κυπριακή Μετανάστευση στην Αγγλία Του Χάρη Μεπή

Μέρος Γ'

Παύλος Παυλίδης (Δράντε Πασάς)

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 σήμανε για την Κύπρο (όπως βέβαια και για τα άλλα ελληνικά νησιά, όσα κυρίως ήταν απομακρυσμένα από την Πελοπόννησο) μια μαζική έξοδο...είτε εκούσια, δηλαδή από εκείνους που είχαν τα μέσα να δραστηρεύσουν και να σωθούν, είτε τις περισσότερες φορές ακούσια, δηλαδή σαν αιχμάλωτοι τους οποίους οι Τούρκοι πούλαγαν στα σκλαβοπάζαρα της Ανατολής και κυρίως στη Μικρά Ασία και στην Αίγυπτο. Στην τελευταία, μάλιστα, χώρα όπου το άστρο του Μωχάμετ Άλυ μεσουρανούσε κι επισκίαζε και αυτούς ακόμη του Σουλτάνου της Πόλης, ο αριθμός των σκλάβων που είχαν πουληθεί για τα χαρέμια του ίδιου και των πασάδων του υπήρξε πραγματικά φοβερός. Οι περισσότεροι, όμως, από αυτούς τους βίαια εκπατρισθέντες (κυρίως γυναικόπαιδα) χάθηκαν οριστικά για τον Ελληνισμό, γιατί απορροφήθηκαν, με τον αναγκαστικό τους εξισλαμισμό, από τον αραβόκοσμο των χωρών της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Η κατάσταση, βέβαια, στην Κύπρο (όπως και στις άλλες τουρκοκρατούμενες ελληνικές περιοχές), κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, ήταν κάθε άλλο παρά ρόδινη. Η αγραμματισμένη, ο φόβος και η φτώχεια αποτελούσαν τις τρεις πηλές του ταλαίπωρου σκλάβου. Ο οποίος, για να επιβιώσει, αναγκαζόταν είτε να αλλάξει πηγή, είτε τις περισσότερες φορές να εκποιήσει τη λιγοστή γη που είχε αγοράσει (μετά την αποχώρηση των Φράγκων) σε τιμές εξευτελιστικές, ίσως μάλιστα για να δυνηθεί ν' αποπληρώσει οφειλόμενα κρατικά χρέη. Στη "Φιλολογική Κύπρο" του 1964 δημοσιεύονται από τον ιστοριοδίφη και λαογράφο Νέαρχο Κληρίδη μερικά διασωζόμενα πωλητήρια έγγραφα, τα οποία αποτελούν μια πολύ παραστατική εικόνα της πολύ χαμηλής πνευματικής, αλλά και βιοτικής στάθμης των Κυπρίων λίγα χρόνια προτού πάρουν από τους Τούρκους την Κύπρο οι Άγγλοι. Αντιγράφω δύο από τα έγγραφα αυτά όπως ακριβώς έχουν, γιατί έτσι θ' αντιληφθούμε καλύτερα τις δηλώσεις πολλών Κυπρίων μεταναστών των κατοπιών χρόνων, οι οποίοι σαν δικαιολογία για τη μετανάστευσή τους προβάλλουν την οικονομική πτώχευση των γονέων τους. Επίσης θα μπορέσουμε να ερμηνεύσουμε σωστότερα την τόση φροντίδα που έδειχναν οι αγράμματοι εκείνοι μετανάστες για τη δημιουργία σχολείων στη γενέτειρά τους, όταν στη χώρα που τους φιλοξενούσε έβλεπαν τόση αξία απέδιδαν στη μόρφωση οι κάτοικοι των ξένων χωρών, και κυρίως των Ευρωπαϊκών. Ένα τέτοιο σχολείο είχε ιδρύσει, όπως είδαμε, στο χωριό του Καμινάρι ο Αρχμ. Ιερώνυμος Μυριανθεύς.

Το ένα έγγραφο "συμφωνητικό" προέρχεται από τον Αγρό και φέρει ημερομηνία 1873 και το άλλο από το Δάλι με ημερομηνία 7 Ιουλίου 1876.

(1) "ο κάτοθεν επιφαινόμενος μιχαίλις Χ'τ' ιχα ενα κοματι απελι ις τοπο λεγομενο πτερικερα παραφι σαβας Χ'τ'π'ταφαρι π' σαβα το εβαλα καστελανο και ποκοψε το γρ. 1500 και εβαλα τα γροσια μου μεχρι οβολου και δοκα το παρον μου επιπαρουσια τον κατοθιν αξιοπιστον μαρτιρον

νεοφιτος Χ'τ'

μαρτιρον

σαβα

μηνα

σαβα Χ'τ'

μαρτιρον

1873

(2) "1876 Ιουλίου 7

μαρτιρον

π'κουφου

μαρτιρον"

ο υποφαινόμενος διλοπιοω οτι όν ελεόμυλον οπου ήχα πλισιον του οσπιπιθ μιχαήλ μυλωνα και πλισιον απο 2 μερει των οσπιπιων κυριακου παντεληδι και πλισιον δρομος (=δοχείο μέσα στο πιθάρι) και βουτταν (=μεγάλο πιθάρι) και το προσαβλίν του εμπροστεν της πορτας κε του λακκου και απο το μερος του καμηνιού εως το παραθυρον του επουλισια του αναστασι και του Χ: νικολη και παρασκευα λογιζου και ντζουλιου. Χ: Δαυιδ δια Γρ. τρεις χιλιαδες και εξακόσια αριθ 3600 δια λογαριασμόν της εκκλισιας και ελαβον τα γροσια μεχρι οβολου και υποσημηούμε ιδια μου χειρή

- χρυσανθος σταυρινου οικονομος

η εισοδος του ελεομυλου να ηνε απο την πορτα του στενου αντικρη του αυλακου του νερομυλου ο ιδιος"

Ούτε τελείες, ούτε κόμματα, οι δε τόνοι τελείως ακανόνιστοι, ενώ για ορθογραφία ούτε λόγος να γίνεται. Θα πρέπει πάντως να θυμούμαστε ότι τα περισσότερα "συμφωνητικά" γράφονταν από τους περιφερόμενους "καλαμαράδες", σ' αυτό δε οφείλεται και η λογιώτατη γλώσσα που βρίσκουμε στα έγγραφα αυτά και που είναι οπωσδήποτε παραφθαρμένα ελληνικά, όπως τα βρίσκουμε και στον Μακρυγιάννη, για παράδειγμα, δηλαδή γλώσσα αγραμμάτων που μιμείται κάποια μισολημονημένα πρότυπα εκκλησιαστικής μάλλον ορολογίας και έμπνευσης. Οι δε "καλαμαράδες", αυτοί, δηλαδή, οι φέροντες καλαμάρι (φερό αετού) για να γράφουν, προέρχονταν ως επί το πλείστον από την κυρίως Ελλάδα, γι' αυτό και συνηθίζεται μέχρι σήμερα να ονομάζονται "καλαμαράδες" όλοι οι Ελλαδίτες και "καλαμαρούδες" οι Ελλαδίτισσες!

Ελληνοκύπριοι πρόσφυγες - μετανάστες το 1821

Με ημερομηνία 6 Δεκεμβρίου 1821 διασώζεται έγγραφο, σύμφωνα με το οποίο μερικά από τους εξέχοντες Κυπρίους που κατόρθωσαν να διαφύγουν στο εξωτερικό, μετά τα τραγικά γεγονότα της 9ης Ιουλίου 1821, και να γλυτώσουν έτσι την ζωή τους, συγκεντρώθηκαν στη Μασσαλία κι εκεί κυκλοφόρησαν προκήρυξη, στην οποία απ' ενός καταδίκάζαν την τουρκική θηριωδία σε βάρος των Ελλήνων της Κύπρου και απ' ετέρου ζητούσαν από τις χώρες της χριστιανικής Ευρώπης να βοηθήσουν τους Κυπρίους ν' ανακτήσουν την πολυπόθητη ελευθερία τους.

Στην προκήρυξή τους αυτή οι Κύπριοι πρόκριτοι έγραφαν: "Επειδή η τυραννική διοίκησης των Τούρκων μετεβλήθη ολοτελώς εις ληστεϊαν και ούτε ο ειρηνικός ημών βίος προς τους σκληρούς αυτών νόμους εύ τίθησιν, ούτε πολιτική φρόνισις, ούτε αθωότης, ούτε ταπεινώσις, ούτε υπέρ την ημετέραν δύναμιν έξοδα, ούτε παν άλλο ειδος θυσίας, όπερ διά των προυχόντων ημών επροσφέραμεν, ίσχυσαν να εμποδίσουν τας άχρι θανάτου καταδρομάς ημών των εν Κύπρω Χριστιανών, αλλά χωρίς τινος ηθικής ή λόγω πρόφάσεως κατέσφαξαν όσους εξ ημών έβαλον εις το χέρι χριστιανούς, μηδέν ευλαβούμενοι, ουδέ των αιδεσίμων ιερέων, ουδέ των σεβασμιών αρχιερέων, ουδ' αυτού του Μακαριωτάτου ημών πατρός και Δεσπότη, αλλ' αυτοίς μεν

κατέσφαξαν, τους δε ιερούς ημών ναούς και οίκους, άλλους μεν ερήμωσαν, άλλους δε κατέκαυσαν, δίδοντας εις αρπαγήν τα τέκνα ημών και γυναίκας, βιάζοντας αυτά να εναγκαλισθώσι την ανόσιον αυτών θρησκείαν και άλλα όσα τραγικά και αποτρόπαια βαρβαρική δύναμις καταχράται, όπου δεν ευρίσκει αντίστασιν διά τας φρικτάς αυτών αδικίας και δι' όσας άλλας προ αυτών, ει και μετριωτέρας αλλά συνεχείς υπό των τυράννων αυτών υπεφέραμεν. Νομίζομεν ενώπιον Θεού και ανθρώπων, ότι έχομεν κάθε δίκαιον και μη γνωρίζομεν πλέον διά διοικήσιν τους αιμοβόρους τούτους ληστές, αλλά συμφώνως με τους λοιπούς αδελφούς ημών Έλληνας θέλομεν προσπαθήσει διά την ελευθερίαν της ειρηνικής ημών, πάλαι μεν μακαρίας, ήδη δε τρισσαθλίας νήσου Κύπρου. Ένεκα τούτου συμψηφίζομεν επίτροπον της νήσου μας άπαξ τον ευγενή Νικόλαον Θησέα, υιόν του αοιδίμου μεγάλου Οικονόμου του Μακαριωτάτου, όπως συνεργήση και ενεργήση πληρεξουσίως πάντα όσα κρίνει συμφέροντα, απέλθη αυτός ή πέμπη πρεσβείαν προς τους μονάρχας ή εις όντινα τούτων κρίνη συμφερότερον, έλθη εις συνθήκας περί της νήσου και υπογράψη, ως από μέρους του κοινού, ετοιμάση δύναμιν στρατιωτικήν και κινηθή κατά των εχθρών, δανεισθή επάνω εις τα κοινά εισοδήματα ή κτήματα του κοινού της πατρίδος ή των μοναστηρίων, των εκκλησιών, τζαμιών, ή και των όσα η πλεονεξία των Τούρκων εσφετέρισεν ή όσας γαίας ή άλλα κτήματα εν τη πατρίδι δεν έχουσι νόμιμον δεσπότην ή επάνω εις το δέκατον κοινώς όλων των εν τη Κύπρω κτημάτων ημών, ενί δε λόγω δίδοται τω επιτρόπω απολύτως πάσα εξουσία ίνα πράξη υπέρ της Ελευθερίας, νομίμου διοικήσεως και ευταξίας της Κύπρου όσα κατά τας περιστάσεις κρίνη αναγκαία και ωφέλιμα κατά τας υποσχέσεις και όρκους άς ελάβομεν παρ' αυτών. Ο Θεός της δικαιοσύνης ευλογήση τους σκοπούς ημών και δώση ημίν την θείαν χάριν αυτού, όπως λάβωσιν αίσιον τέλος.

Τω 1821 έτει Δεκεμβρίου στ'. Οι κατά θείαν βοήθειαν εν Ευρώπη διασωθέντες Κύπριοι. Οι του κλήρου:

Ο Τριμυθούιντος Σπυριδών (σφραγίς)

Ο του αοιδίμου αρχιεπισκόπου Κύπρου Κυπριανού Ιωαννίκιος Έξαρχος (σφραγίς)

Ο του αοιδίμου Ιερομάρτυρος Κύπρου Αρχιμανδρίτης Θεόφιλος.

Οι του λαού και ευγενείας:

Χατζή-Κονής επιστάτης και επίτροπος Αλιωνιώσεως (σφραγίς)

Γιαννάκης Μονόχειρ, πρώην Κοτσάμπασης (σφραγίς)

Χατζή-Πέτρος του ποτέ Οικονόμου Κυθήρειος (σφραγίς)

Χριστόδουλος Κτωριδής, Λαρνακιώτης (σφραγίς)

Κωνσταντίνος Γεωργιάδης, Λευκωσιάτης (σφραγίς)

Δαυίδ Ανδραάδης εκ Λεμεσού

Ο ταξίαρχος Μιχάλης Μακρυδιάκης (σφραγίς)

Για την φυγή των Κυπρίων στο εξωτερικό μετά τα τραγικά γεγονότα της 9ης Ιουλίου 1821 μας μιλά ο Γιώργος Κηπιιάδης στο μικρό, αλλά πολύ καταποτιστικό βιβλίο του "Απομνημονεύματα των κατά το 1821 εν τη νήσω Κύπρω τραγικών σκημών" που εκδόθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1888. Ο κατάλογος, βέβαια, που παρέχει ο Κηπιιάδης δεν είναι πλήρης, αφού σκοπός του δεν ήταν η διερεύνηση του μεταναστευτικού ρεύματος από την Κύπρο αλλά η περιγραφή των τραγικών σκημών στην Κύπρο που επακολούθησαν την έκρηξη της Ελληνικής Επανάστασεως "Εκ των διασωθέντων και εις την αλλοδαπήν μεταναστευσάντων χριστιανών Κυπρίων, ήσαν και οι εκ Λάρνακος αδελφοί Σαρίπολοι Χριστόδουλος και Ιωάννης, πατήρ ο τελευταίος του αποβίωσαντος

διεπρεπούς Νομομαθούς Καθηγητού Νικολάου Σαρίπολου. Επίσης ο Χριστόδουλος Φραγκούδης και ο Αρχιμανδρίτης του Μητροπολιτικού Θρόνου Κυπριανός, ους έσωσεν ο Χατζή-Ουσείν-Εφένδης, Σέχης τού παρά τας Αλυκας Λάρνακος Τεκκέ (αρχαίου οθωμανικού Τεμένους). Ο εκ της αυτής πόλεως Χατζή-Παταρός, ον ο Πρόξενος της Αμερικής Μαρίνος, - όπως επιβίβαση εντός του αποπλέοντος Ευρωπαϊκού πλοίου έκρουψεν εντός βαρελίου. Οι εκ Λεμεσού Δαβίδ Ανδραάδης, όστις κατέφυγεν εις Βενετίαν και είτα εις Σύρον, μετερχόμενος μέχρι τελευτής τον Συμβολαιογράφο, ο Ονούφριος Ιασωνίδης, και ο Δημήτριος Σιβιτάνος. Οι εκ Λευκωσίας Χατζή-Ραφαήλ Τελεβάντος μετά της συζύγου και των τέκνων του, ο Χατζή-Γιαννάκης, ο Έξαρχος του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου Ιωαννίκιος, ο μετά ταύτα, τη προστασία των ισχυρών φίλων του, μεθ' ων εγνωρίσθη εν Παρισίοις Χοσρέφ-Πασιά, και Φετιχ Πασιά, Αρχιεπίσκοπος της Κύπρου γενόμενος. Έτι ο εκ Λαπήθου Χατζή-Λοιζής Ευαγόρας μετά των δύο υιών του, εξ ων ο εις Χατζή-Παναγιώτης Ευαγόρα μετέβη εις την Ελλάδα και έλαβε μέρος ενεργόν απ' αρχής μέχρι τέλους του Ιερού Αγώνος, και οι εκ Κυθραίας Χατζή-Πετράκης και Χατζή-Πασχάλης, εκ των μάλα πλουσιών γαιοκτημόνων..."

Από άλλες πηγές επίσης πληροφορούμαστε ότι ο γνωστός ιστοριοδίφης Ανδρέας Μουστοξυδής παντρεύτηκε την κόρη του καρατομηθέντος Παυλή Χάρτα, η οποία είχε κατορθώσει να διαφύγει με την μητέρα της στη Βενετία. Η γυναίκα του Μουστοξυδή ονομαζόταν Πεζούνα ή Κολόμπα. Εξ άλλου η προμάμη του Γρηγορίου Ξενοπούλου ήταν κόρη του διαφυγόντος από την Κύπρο και εγκατασταθέντος στην Τεργέστη της Ιταλίας Κέτετζη από την Άλωνα. Ένας άλλος εξ άλλου από εκείνους που διέφυγαν στο εξωτερικό και εγκαταστάθηκαν στην Αίγυπτο ήταν κάποιος Παυλίδης από τη Λευκωσία, πατέρας του Παύλου Δράντς Πασά.

Ο Μωχάμετ Άλυ και οι Έλληνες

Την εποχή αυτή, δηλαδή από το 1821 μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα, αρκετοί Ελληνοκύπριοι κατάφεραν όχι μόνο να επιβιώσουν στην Αίγυπτο, αλλά και ν' αποκτήσουν σημαίνουσες και πανίσχυρες κάποτε θέσεις. Τούτο αποδίδεται κυρίως στην κάπως παράξενη στάση που πήρησε απέναντι στους Έλληνες γενικά που ζούσαν εκεί ο πανίσχυρος Μωχάμετ Άλυ ο οποίος αρνήθηκε κατηγορηματικά να εκτελέσει διαταγή του Σουλτάνου για εξόντωση όλων των Ελλήνων που βρίσκονταν στο κράτος του, αλλά και παρέσχε ακόμη και άσυλο σ' όλους τους Έλληνες που κατέφευγαν εκεί για να γλυτώσουν από τη μανία του τουρκικού όχλου. Το παράδειγμα μάλιστα ενός Ελληνοκυπρίου πρόσφυγα στην Αίγυπτο είναι χαρακτηριστικό της πολιτικής αυτής του Αιγύπτου αυτού ηγέτου.

Ο εν λόγω Κύπριος ονομαζόταν Παύλος Παυλίδης και είχε καταφύγει στην Αίγυπτο, μαζί με τον πατέρα του, αμέσως ύστερα από τα τραγικά γεγονότα της 9ης Ιουλίου 1821. Ο Παύλος ήταν τότε τεσσάρων χρονών. Κατά καλήν του τύχη, ένας άλλος Ελληνοκύπριος έμπορος που ζούσε στην Αίγυπτο, ονόματι Νικολαΐδης και που συνδεόταν πολύ με τον Μωχάμετ Άλυ, σύστησε τον Παύλο, το 1833, στον Αιγύπτου ηγέτη και τον παρακάλεσε να τον συμπεριλάβει ανάμεσα στους άλλους Αιγυπτίους φοιτητές που θ' αποστέλλονταν στη Γαλλία για σπουδές. Εξ άλλου, στον κύκλο του Μωχάμετ Άλυ ανήκαν και μερικοί άλλοι Κύπριοι, "πολλά δυνάμενοι", όπως οι Χρ. Σάββα, Λοΐζος Μιχαηλίδης, Γεώργιος Μωριδής και Χρ. Παυλίδης, οι οποίοι επίσης θα τον παρότρυναν να θέσει υπό την προστασίαν του τον δεκαεξαετή νεαρό μετανάστη, αναφέρεται δε ότι τόσο επηρεάστηκε από την

εξυπνάδα του μικρού, ώστε δέχτηκε αμέσως να τον στείλει σαν υπότροφό του στο Παρίσι για να σπουδάσει χημεία και οδοντιατρική. Αλλά υπό έναν όρο: Όταν θα επέστρεφε στην Αίγυπτο, ο Παύλος θ' άλλαζε το όνομά του από ελληνικό σε δυτικευρωπαϊκό και θα εργαζόταν σαν προσωπικός φαρμακοποιός κι οδοντίατρος του Μωχάμετ Άλυ, ο οποίος, όπως και οι πιο πολλοί από τους μουσουλμάνους ηγέτες, είχε πάντοτε έμφυτο το φόβο πως θα τον δηλητηρίαζαν.

Στο Παρίσι ο Παυλίδης είχε την ευκαιρία να φοιτήσει κοντά στο διάσημο τότε χημικό Βαρώνο Λουί-ζακ Thenard. Ο καθηγητής αυτός συμπάθησε πολύ τον πανεξυπνο φοιτητή του, ο δε Παύλος, ευγνωμονώντας τον καθηγητή του, δέχτηκε υπόδειξή του να πάρει το όνομά του αναγραμματιζόμενο, δηλαδή να λέγεται από Thenard, Draneth. Όταν λοιπόν ο διπλωματούχος πια χημικός κι οδοντίατρος Ελληνοκύπριος Παύλος Παυλίδης μπήκε στην επίσημη υπηρεσία του Μωχάμετ Άλυ (θέση που του εξασφάλιζε σπουδαιότατα δικαιώματα και απεριόριστη δύναμη) ήταν ήδη γνωστός σαν Δράνιετ. Και έτσι έχει καταχωρηθεί στην ιστορία του Ελληνισμού της Αιγύπτου - σαν Δράνιετ Πασάς, χωρίς, βέβαια, αυτό να σημαίνει πως ο ίδιος απέκοψε τον εαυτόν του εντελώς από τον απόδημο εκεί Ελληνισμό. Κι αυτό φαίνεται καθαρά από τους κώδικες του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και την ιστορία του Ελληνισμού της Αιγύπτου, όπου αναφέρεται καθαρά σαν ένας από τους υποστηρικτές της παροικιακής εκεί δραστηριότητας.

Αλλά η ιστορία του Παύλου Δράνιετ Πασά δεν σταματά στην πραγματικά εξέχουσα θέση που απέκτησε στην υπηρεσία όχι μόνο του Μωχάμετ Άλυ αλλά και των διαδόχων του (Ο Μωχάμετ Άλυ τον αγαπούσε πολύ, γι' αυτό του δώρισε ένα μεγάλο κτήμα στο Kafir-el-Dawar, ονομαζόμενο "Πασολινό"). Κατά την διάρκεια της βασιλείας του Μωχάμετ Άλυ παρέμεινε στην Αυλή του Αντιβασιλέα και τον συνόδευσε μάλιστα, μαζί με τον Δρα Στυλιανό Λάσκαρη Μπέη, στο ταξίδι του στο Σουδάν το 1838. Όταν τον Μωχάμετ διαδέχτηκε ο φανατικός, και πειθίμο όργανο των Τούρκων, Αμπάς Πασάς, ο Παυλίδης παρέμεινε μεν στην Αυλή, αλλά χωρίς να εκτελεί καθήκοντα. Κατά τη βασιλεία του Σάιτ Πασά διορίστηκε διευθυντής των σιδηροδρόμων της Αιγύπτου και με την επιρροή του συνετέλεσε στην επιτυχία του έργου της διώρυγας του Σουέζ, αφού ήταν και ο αρχηγός της Αιγυπτιακής αποστολής στο Παρίσι για εξεύρεση δανείων και για διάφορες αγορές σχετικές με τη διώρυγα κ.τ.λ. Στη βασιλεία του Ισμαήλ, τον βρίσκουμε και πάλι στην Αυλή σε ενεργό υπηρεσία. Έπειτα διορίστηκε επιμελητής των Χεβδικών Θεάτρων, οπότε ιδρύει και οργανώνει την όπερα Καΐρου. Υπήρξε επίσης ένας από τους πρώτους παράγοντες του αιγυπτιακού τουρισμού και μετέβαλε σε ξενοδοχείο το ανάκτορο της Γκεζίρας, προικίσας έτσι την Αίγυπτο με το πρώτο "Palace Hotel".

Ο Σερ Κωνσταντίνος Ζερβουδάκης

Ποιος υπήρξε λοιπόν ο άλλος ρόλος που διαδραμάτισε ο ελληνοκύπριος αυτός μετανάστης;

Ο Δράνιετ Πασάς, σε ηλικία εξήντα περίπου χρονών, αποφασίζει να παντρευτεί. Εκλεκτή της καρδιάς του ήταν μια δεκαεπταχρονη καλλονή, κόρη Ιταλού μουσικού, η Αδελαΐδα Κοζάι. Από το γάμο τους γεννιέται το 1877 το μοναδικό τους παιδί, η Δέσποινα. Ο Παυλίδης πεθαίνει στις αρχές του Φεβράρη 1894, δύο όμως μέρες πριν από το θάνατό του και μέσα στο υπνοδωμάτιό του γίνονται οι γάμοι της κόρης του με τον Εμμανουήλ Κωνσταντίνου Ζερβουδάδη που ήταν δώδεκα χρόνια πιο μεγάλος της. Το νεαρό αυτό ζευγάρι, ο Εμμανουήλ και η Δέσποινα Ζερβουδάκη, δεν θα μείνουν όμως στην Αίγυπτο, όπου οι γονείς τους διαθέτουν τεράστιες

περιουσίες, θα εγκατασταθούν στο Oggebbio του Lacco Maggiore, όπου ο Δράνιετ Πασάς είχε ωραιότατη έπαυλη...

Ζερβουδάκης-Βενιζέλος

Ο Κωνσταντίνος Ζερβουδάκης, ο συμπεθέρος του Δράνιετ, έχει κι αυτός την ιστορία του: Γεννήθηκε στη Χίο και ήταν ακόμη νήπιος στις σφαγές εκεί του 1822. Γλύτωσε γιατί η παραμάνα του, μετά την σφαγή των γονιών του, κατόρθωσε να τον σώσει και να τον πιάει στην Τεργέστη, όπου ανέλαβαν την ανατροφή του οι Σκαρμαγκάδες που ήταν οικογενειακοί φίλοι με τους γονείς του. Σε ηλικία 14 χρονών ο Κωνσταντίνος εγκαθίσταται στην Αίγυπτο, επιδίδεται στο εμπόριο και, όταν κατά την επανάσταση του Αραμπή το 1882, έθεσε στη διάθεση των αγγλικών στρατευμάτων κατοχής τις μεγάλες αποθήκες του στην Αλεξανδρεία, οι Άγγλοι, σε ένδειξη ευγνωμοσύνης, τον ανακήρυξαν "Σερ". Ήταν λοιπόν Σερ Κωνσταντίνος Ζερβουδάκης, ζάμπλουτος και ένας από τους εξέχοντες Έλληνες της Αιγύπτου.

Αλλά γιατί μας ενδιαφέρει τόσο πολύ το συμπεθεριό αυτό του Χιώτη Ζερβουδάκη με τον Κύπριο Παυλίδη Δράνιετ Πασά;

Ο Εμμανουήλ και η Δέσποινα, όπως είδαμε, ζουν στην έπαυλη του Δράνιετ στην Ευρώπη αλλά επισκέπτονται και τα πατρικά τους κτήματα στην Αίγυπτο τον χειμώνα (ενώ το φθινόπωρο και την άνοιξη τους βρίσκουμε στο Παρίσι, και έχουν στενότερες σχέσεις με την Ευρωπαϊκή αριστοκρατία της εποχής). Έχουν όμως και μια πανέμορφη κόρη, την Αικατερίνη ή Κάθλιν...

Στα τέλη του 1917, ο Ελευθέριος Βενιζέλος, μετά την επιβολή του κινήματος της "Εθνικής Άμυνας" και την εξορία του Κωνσταντίνου, περιοδεύει στις πρωτεύουσες της Δυτικής Ευρώπης. Τότε πρωτογνωρίζεται με την οικογένεια Εμμανουήλ και Δέσποινας Ζερβουδάκη. Τα Χριστούγεννα του ίδιου έτους τον φιλοξενούν στο Καστέλο Ντεβασάν, στην έπαυλή τους στο Σαν Ρέμο. Το 1919 οι Ζερβουδάκηδες μεταβαίνουν στο Παρίσι και, στη διάσκεψη στις Βερσαλλίες, μεταξύ των κυριών που κατέκλυσαν την Αίθουσα των Καθρεπτών στην υπογραφή της συνθήκης βρίσκεται και η Δέσποινα Ζερβουδάκη: Το ζεύγος μάλιστα μένει στο ίδιο ξενοδοχείο όπου έμενε και η Ελληνική αντιπροσωπεία. Ως γνωστόν, ο Βενιζέλος πήρε μαζί του στο Παρίσι, σαν επίσημα μέλη της αντιπροσωπείας της Ελλάδος, και τους δυο γιους του, τον Κυριάκο και τον Σοφοκλή. Για τον τελευταίο, μάλιστα, ένας κοινός φίλος του Βενιζέλου και των Ζερβουδάκηδων, ο Ιωάννης Βασιλόπουλος (παντρεμένος με την κόρη του Ιωάννη Αθανασάκη, υφυπουργού Στρατιωτικών στην κυβέρνηση Βενιζέλου) έκανε ήδη τα προξενιά για την Κάθλιν. Η πρώτη, όμως, απάντηση της Δέσποινας Ζερβουδάκη ήταν κάπως αποκαρδιωτική για τους Βενιζέλους: "Ένα άγνωστο Κρητικίκι, επειδή συνέτισε ο πατέρας του να είναι μεγάλος, δεν μπορεί να γίνει γαμπρός μου". Και όμως τελικά έγινε. Γιατί το ήθελε πολύ ο Ελευθέριος Βενιζέλος. Και γιατί ο Σοφοκλής μετά από επανειλημμένες διαμονές στην έπαυλη των Ζερβουδάκηδων, κατάφερε τελικά να κερδίσει την καρδιά της Κάθλιν και να την παντρευτεί.

Δυο λοιπόν μετανάστες, οι οποίοι είχαν γλυτώσει από τα δόντια του χάρου στις αρχές της Ελληνικής Επανάστασης για να διαπρέψουν στην Αίγυπτο, ο Κύπριος Παύλος Παυλίδης ή Δράνιετ Πασάς και ο Χιώτης Σερ Κωνσταντίνος Ζερβουδάκης, συμπεθέρεψαν τελικά με τον Ελευθέριο Βενιζέλο, τον άνθρωπο που κράτησε για μερικά χρόνια στα χέρια του την τύχη ολοκλήρου του Ελληνισμού.

(συνεχίζεται)